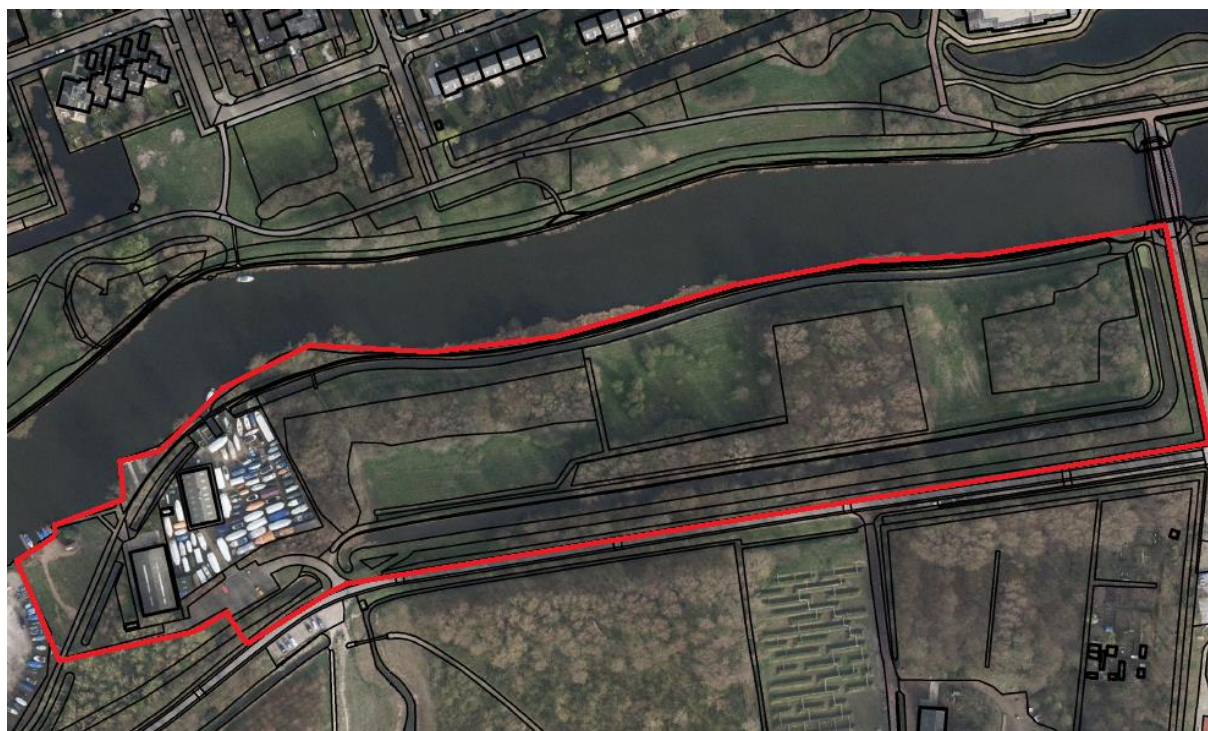

Flora- en faunaonderzoek Vloeistroom Broekpolder Vlaardingen

Projectnummer 152907

1 augustus 2016

Auteur

Ing. R.J. Buijs

Opdrachtgever

Gemeente Vlaardingen
Markt 11
3130 EB Vlaardingen

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	3
1.1 AANLEIDING	3
1.2 WETTELIJK KADER	3
1.3 DOEL ONDERZOEK	3
1.4 LEESWIJZER.....	3
2. WERKWIJZE.....	4
3. BUREAUSTUDIE	5
3.1 GEBIEDSBESCHERMING	6
3.2 SOORTBESCHERMING	6
4. RESULTATEN VELDBEZOeken	7
4.1 BIOTOPEN EN SOORTEN	8
4.3 WAARGENOMEN EN TE VERWACHTEN SOORTEN	10
5. TOETSING VAN HET PROJECT AAN DE NATUURWAARDEN	11
5.1 BESCHRIJVING GEPLANDE ACTIVITEIT.....	11
5.2 TOETSING PROJECT AAN GEVOLGEN PEHS.....	11
5.3 TOETSING PROJECT AAN DE FLORA- EN FAUNAWET.....	12
5.3.1 <i>Vogels</i>	12
5.3.2 <i>Grondgebonden zoogdieren</i>	13
5.3.3 <i>Amfibieën</i>	13
5.3.4 <i>Vissen</i>	14
5.3.5 <i>Planten</i>	14
5.3.6 <i>Vleermuizen</i>	15
5.3.7 <i>Overig beschermde soorten</i>	15
6. MITIGERENDE MAATREGELEN	16
7. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	17
LITERATUUR	18

Bijlage 1 Wettelijk kader

Bijlage 2 Aanvullend jaarrond vleermuisonderzoek

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Gemeente Vlaardingen is voornemens om een groenstrook, de zogenaamde “vloeistroom” in de Broekpolder een andere bestemming te geven. Om die reden dient er een onderzoek plaats te vinden om de gevolgen van de voorgenomen ontwikkelingen voor de aanwezige flora en fauna op de betreffende grond inzichtelijk te maken. In dit kader heeft Buijs Eco Consult in opdracht van de Gemeente Vlaardingen onderhevig onderzoek uitgevoerd naar de voorkomende, dan wel te verwachten beschermde planten- en diersoorten binnen het projectgebied.

1.2 Wettelijk kader

Vanuit de Flora- en faunawet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Door, voorafgaand aan ruimtelijke ingrepen, stil te staan bij aanwezige natuurwaarden, kan onnodige schade aan beschermde soorten worden voorkomen of beperkt. Indien schade niet te voorkomen is, is een ontheffing ex. art. 75 Flora en Faunawet noodzakelijk. Sinds 23 februari 2005 is het vrijstellingsbesluit van kracht. Met dit besluit is geregeld dat voor algemeen voorkomende soorten een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ingrepen en geen ontheffing meer aangevraagd hoeft te worden. Wel blijft de algemene zorgplicht van kracht (zie bijlage 1 voor nadere toelichting van het Wettelijk Kader).

1.3 Doel onderzoek

Het doel van dit onderzoek is het analyseren of in het plangebied beschermde natuurwaarden in het geding zijn. Het doel van voorliggende toetsing is het opsporen van eventuele strijdigheden van de voorgenomen ingreep/ontwikkeling met de huidige Flora- en faunawet.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft het plangebied. Hoofdstuk 3 gaat in op gevolgde werkwijze. Hoofdstuk 4 gaat in op de resultaten van het veldbezoek. Hoofdstuk 5 beschrijft de toetsing van de ingreep aan flora- en faunawet. Hoofdstuk 6 beschrijft de mitigerende maatregelen en Hoofdstuk 7 de aanbevelingen. De wettelijke achtergronden van de Flora- en faunawet zijn beschreven in bijlage 1. In bijlage 2 wordt verslag gedaan van het aanvullend jaarrond onderzoek aan vleermuizen.

2. Werkwijze

Om eventuele strijdigheden met de Flora- en faunawet op te sporen dient er een antwoord te komen op de volgende vragen:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in het plangebied voor? Welke status hebben deze soorten?
2. Welke invloed heeft de geplande ingreep in het betreffende gebied op de (strikt) beschermde soorten?
3. Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Indien de duurzame staat van instandhouding van strikt beschermde soorten in gevaar komt, welk vervolgtraject dient dan doorlopen te worden?
5. Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing aangevraagd worden?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden worden de volgende stappen doorlopen.

Stap 1. Verkenning beschikbare gegevens

De eerste werkstap bestaat uit een check op aanwezigheid van beschermde plant- en diersoorten op basis van verspreidingsgegevens van mogelijk voorkomende beschermde plant- en diersoorten (bureaustudie).

Stap 2. Veldbezoeken

Er zijn verschillende veldbezoeken gebracht aan het plangebied en de omgeving. Hierbij is op basis van de gegevens van de bureaustudie, beoordeeld voor welke soorten het plangebied daadwerkelijk een geschikte habitat biedt en welke soorten er daadwerkelijk voor kunnen komen.

Stap 2. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering) op de aangetroffen en verwachte beschermde soorten beschreven. Voor de verwachte negatieve effecten op de beschermde soorten worden mitigerende maatregelen voorgesteld.

Stap 3 Aanbevelingen met betrekking tot de aanwezige soorten

Op basis van stap 1 tot en met 3 worden conclusies getrokken met betrekking tot eventuele overtredingen van de verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet art 75, en de te nemen vervolgstappen.

3. Bureaustudie

Het plangebied ligt ingeklemd tussen de Vlaardingervaart en het Klauterwoud van de Broekpolder in het noordwesten van Vlaardingen. In bijgaande figuur (afbeelding 3.1) is de ligging van het gebied en de bijbehorende plangrens aangegeven.

Afbeelding 3.1 Plangebied van het flora- en faunaonderzoek

3.1 Gebiedsbescherming

Het plangebied is niet gelegen in of nabij Natura-2000 gebied. Er zijn als gevolg van het project geen effecten denkbaar op Natura 2000-gebieden, dit kader wordt daarom niet meegewogen in de effectbeoordeling. Wel is op korte afstand Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) aanwezig. De PEHS ligt ten westen van Vlaardingen en bestaat uit weidevogelgebieden, bosjes, een plas en voormalige landbouwgronden waar nog geen specifiek natuurdoel voor is vastgesteld. (zie afbeelding 3.2).

Kaart 3 Ecologische Hoofdstructuur
(behorend bij artikel 2, 5, 15 en 17)

Legenda

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

||||| Natura2000-gebied

EHS op land

Bestaande natuur en prioritaire nieuwe natuur

Overige nieuwe natuur

Zoekgebied

Ecologische verbinding

Blijvend agrarisch gebied binnen Natura2000

Groene Ruggengraat

EHS op water

Waternatuurgebied

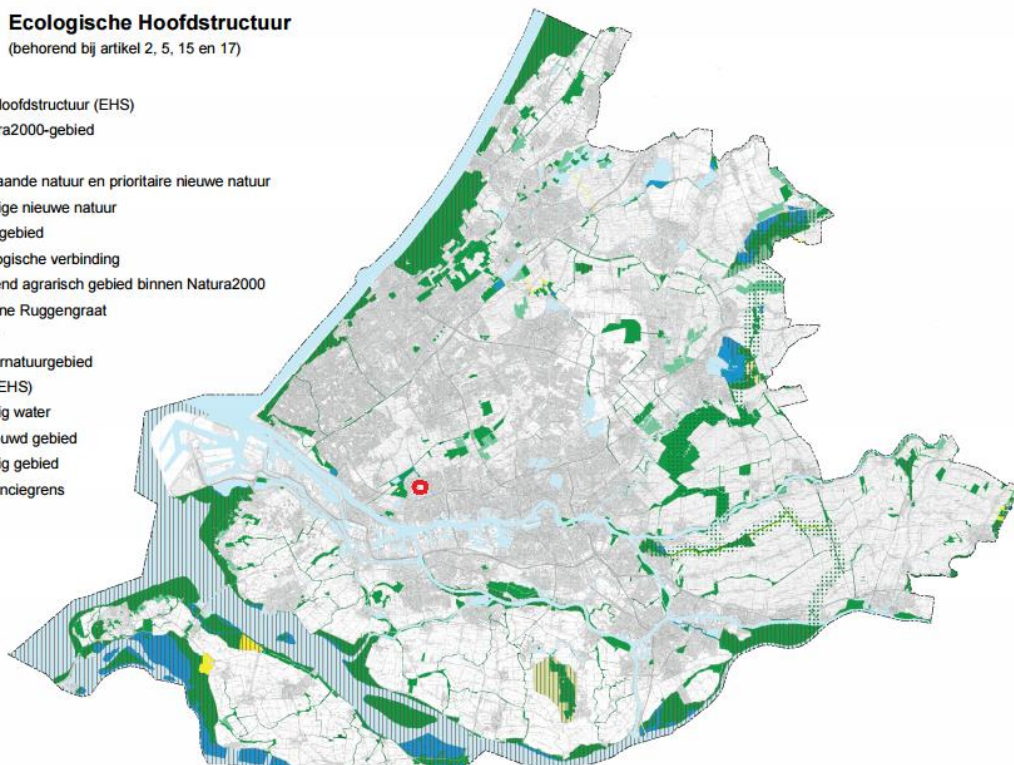
Overig (geen EHS)

Overig water

Bebouwd gebied

Overig gebied

Provinciegrens

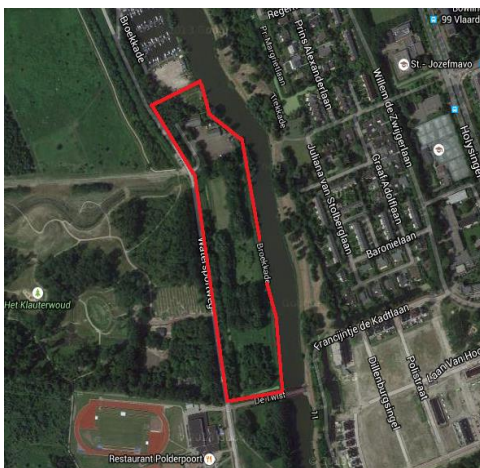
Afbeelding 3.2 Ligging plangebied (rode cirkel) ten opzichte van PEHS (bron: Provincie Zuid-Holland)

3.2 Soortbescherming

Op basis van verspreidingsatlassen en waarneming.nl bestaat er een kans op de strikt beschermde soorten (noordse woelmuis, boommarter, laatvlieger watervleermuis, dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis). In oktober 2011 is net ten noorden van het plangebied een Noordse woelmuis gevangen (waarneming.nl). In juli 2012 en mei 2013 zijn bij het plangebied boommarters waargenomen (waarneming.nl). Verder is het aannemelijk dat er diverse vleermuissoorten gebruik maken van het plangebied. Er zijn diverse waarnemingen van diverse foeragerende vleermuissoorten rondom het plangebied (eigen waarneming, waarneming.nl). In de broekpolder groeien ook beschermde rietorchissen en jaarrondbeschermde roofvogels (ransuil en buizerd) Tijdens het veldbezoek is beoordeeld of deze natuurwaarden ook voorkomen binnen de begrenzing van het plangebied. Een lijst van mogelijk voorkomende soorten staat weergegeven in tabel 4.1.

4. Resultaten veldbezoeken

De planlocatie is in juli 2015 bezocht (quickscan). Het terrein is onderzocht op de aanwezigheid van groeiplaatsen van hogere planten en beschermde fauna, die volgens de Flora- en faunawet beschermd zijn. Tevens is een algemene beoordeling gemaakt voor de geschiktheid van het gebied voor overige (niet aangetroffen) beschermde soorten. Aanvullend op dit onderzoek zijn op 2 september, 17 september 2 maart, 20 mei en 11 juli 2016 bezoeken gebracht (met twee personen) om het jaarrond gebruik door vleermuizen te bepalen (zie bijlage 2).

Afbeelding 4.1-4.2-4.3-4.4 Impressie van plangebied

4.1 Biotopen en soorten

Het plangebied bestaat uit de volgende biotopen:

- + Bebouwing
- + grasstrook
- + opgaande beplanting
- + water

Bebouwing

Binnen het plangebied staan enkele opstallen die gebonden zijn aan de activiteiten op het water van de Vlaardingervaart. Deze gebouwen kunnen mogelijk gebruikt worden door vleermuizen als dagverblijf (in ieder geval vastgesteld in september 2015 bij bebouwing met kano op gevel, zie fig. 4.5).

Afbeelding 4.5 geschikt (tijdelijke) verblijfplaats vleermuizen onder gevelbeplating gebouw

Grasstrook

Binnen het plangebied komen grazige stukken voor die worden gekenmerkt door stikstofrijke soorten als o.a. fluitekruid, reuzenberenklauw, smeerwortel, grote klit en brandnetel.

Opgaande beplanting

De bomen en struikvormers (o.a. es, schietwilg, Spaanse aak, vlier en esdoorn) zijn geschikt voor algemene bos- en struweelvogels. Vogels als ekster, zwarte kraai, houtduif, heggemus, fitis, tjiftjaf, zwartkop en merel broeden in het gebied. Jaarrond beschermde vogels zijn niet broedend vastgesteld binnen het plangebied, wel werd op 20 mei een jagende ransuil waargenomen langs de Watersportweg en werden tijdens het bezoek op 11 juli roepende jonge ransuilen gehoord uit het aangrenzende Klauterwoud. Het plangebied is geschikt voor algemene zoogdiersoorten zoals bosmuis, rosse woelmuis, huisspitsmuis, egel, mol, hermelijn, bunzing en vos. Het gebied is niet geschikt voor de zwaar beschermde boomarter door het ontbreken van grote boomholten waarin de boomarter graag verblijft. In het plangebied zijn enkele bomen aanwezig met loszittende schors en spleten/kieren die mogelijk door vleermuizen worden gebruikt (als baltverblijf in augustus/september). De opgaande beplanting zal fungeren als landbiotoop voor de in de omgeving aanwezige (algemeen voorkomende) amfibieën, bruine kikker en gewone pad zijn vastgesteld.

Afbeelding 4.6 geschikt (tijdelijke) verblijfplaatsen vleermuizen

Water

Water is in het plangebied aanwezig door de begrenzing van de Vlaardingervaart en een watergang die parallel loopt met de Watersportweg. In deze watergang zijn geen beschermde vissen vastgesteld. Tijdens de bemonstering met steeknet zijn geen vissen aangetroffen wel bruine kikkers. De watergang wordt grotendeels beschaduwde door de aanwezige opgaande begroeiing en ligt vol met blad. De oevers aan de Vlaardingervaart zijn geschikt broedgebied voor watergebonden vogels als meerkoet, wilde eend en waterhoen. Er zijn beperkt plas/dras situaties aanwezig wat het plangebied minder geschikt maakt voor het voorkomen van de Noordse woelmuis. De Vlaardingervaart heeft een foerageerfunctie voor foeragerende watervleermuizen en meervleermuizen.

4.3 Waargenomen en te verwachten soorten

Op basis van de gegevens van de bureaustudie en de vastgestelde biotopen is een overzicht gemaakt van de beschermde soorten die in het plangebied worden verwacht of daadwerkelijk zijn waargenomen tijdens de veldbezoeken.

Tabel 4.1: Te verwachten en waargenomen (onderstreept) soorten in het plangebied na veldbezoeken.

Soort		Beschermingsstatus		
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet (Ffw)	Habitat/Vogel-richtlijnsoort (HR/VR)	Rode lijst (RL)
Zoogdieren				
<u>Mol</u>	Talpa europea	Ffw 1		
Egel	Einaceus europeus	Ffw 1		
Rosse woelmuis	Myodes glareolus	Ffw 1		
Bosmuis	Apodemus sylvaticus	Ffw 1		
Dwergmuis	Mycromys minutus	Ffw 1		
Noordse woelmuis	Myrcotus oeconomus arenicola	Ffw 3	HR4	RL
Aardmuis	Microtus agrestis	Ffw 1		
Veldmuis	Microtus arvalis	Ffw 1		
Huisspitsmuis	Crocidura russula	Ffw 1		
Gewone bosspitsmuis	Sorex araneus	Ffw 1		
Dwergspitsmuis	Sorex minutus	Ffw 1		
<u>Konijn</u>	Oryctolagus cuniculus	Ffw 1		
Vos	Vulpes vulpes	Ffw 1		
Wezel	Mustula nivalis	Ffw 1		
Hermelijn	Mustula erminea	Ffw 1		
Bunzing	Mustela putorius	Ffw 1		
Gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	Ffw 3	HR4	
<u>Ruige dwergvleermuis</u>	Pipistrellus nathusii	Ffw 3	HR4	
<u>Waternvleermuis</u>	Myotis daubentonii	Ffw 3	HR4	
<u>Meervleermuis</u>	Myotis dasycneme	Ffw 3	HR4	
<u>Rosse vleermuis</u>	Nyctalus noctula	Ffw 3	HR4	
<u>Laatvlieger</u>	Eptesicus serotinus	Ffw3	HR4	
Amfibieën				
Bruine Kikker	Rana temporaria	Ffw 1		
Kleine watersalamander	Triturus vulgaris	Ffw 1		
Bastaardkikker	Rana klepton esculenta	Ffw 1		
Gewone pad	Bufo bufo	Ffw 1		
Vogels				
<u>Wilde eend</u>	Anas platyrhynchos	Ffw 2		
<u>Meerkoet</u>	Fulica atra	Ffw 2		
<u>Waterhoen</u>	Gallinula chloropus	Ffw 2		
<u>Mere</u>	Turdus merula	Ffw 2		
Zwarte roodstaart	Phoenicurus ochruros	Ffw 2		
Zwartkop	Sylvia atricapilla	Ffw 2		
<u>Tijftaf</u>	Phylloscopus collybita	Ffw 2		
<u>Fitis</u>	Phylloscopus trochilus	Ffw 2		
<u>Zwart kraai</u>	Corvus corone	Ffw 2		
<u>Ekster</u>	Pica pica	Ffw 2		
<u>Turkse tortelduif</u>	Streptopelia decaocto	Ffw 2		
Houtduif	Columba palumbus	Ffw 2		
<u>Ransuil*</u>	Asio otus	Ffw 2		

Toelichting tabel

Status

Ffw: de soort is beschermd krachtens de Flora en faunawet; Ffw 1 t/m 3: beschermingsregime AMvB art 75: 1= soorttabel 1 (lichtste regime), 2= soorttabel 2, 3=soorttabel 3 (zwaarste regime)

VR= vogelrichtlijnsoort, HR 4 = strikt beschermde soort krachtens de habitatrichtlijn, RL: de soort staat op de Nederlandse Rode lijst (2004) van bedreigde en kwetsbare soorten. *Ransuil is een jaarrond beschermde soort (ziebijlage 1 voor wettelijk kader).

5. Toetsing van het project aan de Natuurwaarden

5.1 Beschrijving geplande activiteit

De Gemeente Vlaardingen is voornemens om de vloeistrook een andere bestemming te geven. Deze werkzaamheden bestaan uit het rooien van de aanwezige beplanting en mogelijk anderszins andere indeling van de oevers. Hierbij wordt uitgegaan dat er ongeveer ook circa 2000 m² aan bebouwing binnen het plangebied wordt gerealiseerd.

Afbeelding 1. Plangebied van flora- en faunaonderzoek (rood omlijnt)

5.2 Toetsing project aan gevolgen PEHS

Er zullen geen veranderingen plaatsvinden met wezenlijke gevolgen voor natuurlijke kenmerken en waarden van de PEHS. De voorgenomen ontwikkelingen hebben geen fysieke impact op PEHS-natuur. De afstand tussen het plangebied en de PEHS is dusdanig groot, en van elkaar gescheiden dat effecten niet reiken tot in de PEHS. Verstoring is hiermee dus uitgesloten.

5.3 Toetsing project aan de Flora- en faunawet

5.3.1 Vogels

Vogels worden verstoord door zowel bewegingen als geluid, maar niet elke vogel is even gevoelig. Daarnaast is het van belang in welke periode van het jaar een vogelsoort wordt verstoord. In het algemeen geldt dat regelmatige verstoring tijdens het broeden tot gevolg heeft dat het broedsel in de steek wordt gelaten door een gevoel van onveiligheid. Voor soorten die slechts één broedsel per jaar produceren betekent dit een verloren jaar. Voor vogels die meerdere broedsels per jaar produceren zijn de gevolgen veel minder desastreus. Die soorten kunnen dan een nieuwe broedplek zoeken en opnieuw eieren leggen en uit broeden.

Indien de werkzaamheden worden uitgevoerd in de periode maart - augustus, dan worden daarbij veelal broedende vogels verstoord. Alle broedvogels zijn beschermd gedurende de voortplantingsperiode. Het is niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verstoren en verjagen van broedende vogels. Als er broedende vogels aanwezig zijn moeten de werkzaamheden worden uitgesteld tot het moment dat de jonge vogels uitvliegen. Als er geen broedende vogels aanwezig zijn kunnen de werkzaamheden het hele jaar starten.

Er komen geen vogels voor met een vaste- rust en verblijfplaats binnen het plangebied. De jaarrond beschermde ransuil heeft zijn territorium wel vlakbij het plangebied (Klauterwoud). Echter worden effecten op deze soort niet verwacht, in de omgeving is voldoende biotoop aanwezig in de vorm van opgaande beplanting en grazige vlaktes in de Broekpolder. De voorkomende vogels zijn bovendien algemeen en hebben een breed verspreidingsgebied in Nederland. Door het plannen van de werkzaamheden (verwijderen bosopslag) buiten de kwetsbare periode van vogels (maart-augustus) worden geen verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden. Gedurende de ontwikkeling /inrichting van het terrein zullen mogelijkerwijs maatregelen genomen moeten worden om broeden van vogels te voorkomen door het werkterrein zo steriel mogelijk te houden (geen opgaande begroeiing, frequent maaien).

De gunstige staat van instandhouding van de voorkomende broedvogelsoorten is niet in het geding.

5.3.2 Grondgebonden zoogdieren

Door het ontbreken van geschikt biotoop/verblijfplaatsen binnen het plangebied worden strikt beschermde soorten als boommarter en noordse woelmuis niet verwacht.

Tijdens de werkzaamheden kunnen kleine zoogdieren worden verstoord en hun vaste verblijfplaatsen vernielen. Onder kleine zoogdieren in het plangebied vallen: muizen, egel, konijn, mol, bunzing, hermelijn en wezel. Deze schade is maar moeilijk te voorkomen. De effecten kunnen worden verminderd door de werkzaamheden aan buiten de voortplantingsperiode te plannen en gefaseerd uit te voeren.

Dit houdt in dat eerst de aanwezige vegetatie ter plaatse zo kort mogelijk wordt gemaaid of wordt verwijderd, alvorens in een later stadium bouwrijp te maken. Het hierdoor minder geschikt gemaakte leefgebied kan dan tijdig door de aanwezige zoogdieren worden verlaten. Ten aanzien van deze soorten geldt dat ze bij voorkeur (zorgplicht) niet tijdens hun winterslaap mogen worden gestoord door het verwijderen van struikgewas, ruigte, steen- en takhopen. Dat betekent dat struikgewas, ruigte en eventuele steen- en takhopen in de periode van half september tot half november of eind februari zouden moeten worden geruimd. Deze bepaling komt voort uit de 'algemene zorgplicht' zoals die in de Flora- en fauna wet is beschreven (zie bijlage 1).

De gunstige staat van instandhouding van de voorkomende zoogdiersoorten is niet in het geding.

5.3.3 Amfibieën

Schade aan de amfibieën is het grootst als eventuele werkzaamheden aan de watergang in het voortplantingsseizoen plaatsvinden (maart tot en met augustus). In deze periode zijn zowel de volwassen dieren als larven aanwezig in het water. Na de voortplanting verlaten sommige amfibieën het water om de landbiotoop op te zoeken en later te overwinteren. Zij overwinteren in holletjes in de bodem, onder bladafval, takkenhopen of stenen. Bij het dempen, zullen overwintering- en voortplantingsplaatsen van amfibieën worden vernietigd. Dit geldt vooral voor soorten die in het water overwinteren zoals de bastaardkikker. Deze kikkersoort is een algemeen voorkomende soort. Indien de werkzaamheden buiten de voortplantingstijd en overwintering (grootweg van augustus tot half november) worden uitgevoerd blijft de schade beperkt. Een andere oplossing is de inzet van ecologische begeleiding tijdens deze ingreep waarbij amfibieën kunnen worden overgezet. De ingreep heeft geen effect op populatieniveau. De gewone pad, bruine kikker overwinteren op het land. De gewone pad kruipt in holletjes onder de grond en de kleine watersalamander omvat allerlei vorstvrije plekken op het land, vaak in de omgeving van menselijke bewoning. Overwinteren in het water is echter ook mogelijk.

De gunstige staat van de bruine kikker, bastaardkikker, kleine watersalamander en de gewone pad zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ingreep.

5.3.4 Vissen

Op de planlocatie komt een watergang voor waarin beschermde vissen niet worden verwacht. Tijdens de bemonstering in juli 2015 zijn geen vissen aangetroffen in de watergang. Door de droogte stond er ook maar weinig water in de betreffende watergang, mogelijk dat in een ander jaargetij het waterpeil hoger is en er wel vissen aanwezig kunnen zijn. Schade aan de vissen is het grootst als werkzaamheden aan deze watergang in het voortplantingsseizoen plaatsvindt (maart tot en met augustus). In deze periode zijn zowel de volwassen dieren als larven aanwezig in het water. Bij voorkeur dienen eventuele werkzaamheden zoals het verleggen /dempen plaats te vinden in de periode augustus/september/oktober waarbij de aanwezige vissen worden afgevangen of dat de demprichting plaatsvindt naar open water zodat vissen kunnen vluchten.

De gunstige staat van instandhouding van de voorkomende vissen is niet in het geding.

5.3.5 Planten

Op de planlocatie zijn tijdens de terreinbezoeken geen beschermde planten waargenomen. De oevers aan de Vlaardingervaart zijn in potentie deels wel geschikt voor rietorchissen (soort komt ook voor in aangrenzende Broekpolder). Bij een eventuele reconstructie van de oevers is inzet van ecologische begeleiding wenselijk zodat er nog een laatste check kan worden gedaan op aanwezigheid van beschermde planten en deze te verplaatsen in de omgeving.

De gunstige staat van instandhouding van de voorkomende planten is niet in het geding.

5.3.6 Vleermuizen

Uit de aanvullende bezoeken blijkt dat het plan gebied door minimaal 6 verschillende soorten vleermuizen wordt gebruikt (zie bijlage 2). De aantallen waargenomen vleermuizen waren in het voorjaar zeer laag. De aanwezige bebouwing wordt gebruikt als dagverblijf en mogelijk winterverblijf, kraamverblijf is niet vastgesteld, ook zijn enkele bomen aanwezig met loszittende schors en spleten/kieren die gebruikt kunnen worden door de aanwezige vleermuizen als dagverblijf en/of baltsverblijf. Voor winter- of kraamverblijf zijn de in het gebied aanwezige bomen niet geschikt.

Aangezien de gebouwen niet worden vernietigd is er geen sprake van het verdwijnen van de eventuele functie van dagverblijf of winterverblijf. Mogelijk dat bij de kap van de beplanting dagverblijven verloren gaan. Dit kan gemitigeerd door in de voorziene nieuwbouw (circa 2000 m²) vleermuis voorzieningen te treffen (geïntegreerde vleermuiskasten) of, indien dit laatste onmogelijk is, door het ophangen van een tiental vleermuiskasten langs de randen van het plangebied. Vliegroutes kunnen in stand worden gehouden door geen kunstlicht te gebruiken langs de oever van de Vlaardingervaart. Indien er toch sprake zijn is van het toepassen van verlichting binnen het plangebied dan wordt voorgesteld om vleermuisvriendelijke verlichting te gebruiken. In de wijde omgeving van het plangebied blijft veel potentieel vleermuishabitat behouden (o.a. Klauterwoud, Broekpolder).

De gunstige staat van instandhouding in de omgeving van het plangebied verblijvende vleermuizen is niet in het geding mits de voorgestelde mitigerende maatregelen worden toegepast en nageleefd.

5.3.7 Overig beschermde soorten

Er zijn geen effecten te verwachten op andere beschermde soorten, zoals dagvlinders, libellen en andere ongewervelden.

6. Mitigerende maatregelen

Ter voorkoming van overtreding van verbodsbepalingen door de planrealisatie en tijdens de uitvoering zoals verstoring en doding van dieren, volgen hier een aantal mitigerende maatregelen.

- Indien werkzaamheden worden uitgevoerd in de periode tussen half maart en eind juli dan dienen maatregelen genomen te worden om het werkterrein en de directe omgeving onaantrekkelijk te maken voor broedende vogels. Deze maatregelen bestaan uit:
 - bomen en struiken in het plangebied buiten het vogelbroedseizoen verwijderen;
 - voor het verwijderen van bomen en struiken (in maart) de beplanting (laten) inspecteren door deskundige (ecoloog) op aanwezigheid van vogelnesten.
- Voor werkzaamheden aan de watergang, de watergang inspecteren op de aanwezigheid van amfibieën (en eventueel eitjes of larven) en vissen en aanwezige exemplaren afvangen en verplaatsen naar een geschikte watergang, poel of waterpartij in de directe omgeving;
- In het kader van de zorgplicht met betrekking tot grondgebonden zoogdieren wordt aanbevolen om de aanwezige vegetatie zo kort mogelijk te maaien tijdens de inrichting, voordat in een later stadium het grondverzet begint. Het leefgebied wordt hierdoor eerst minder geschikt gemaakt en kan dan tijdig door de aanwezige zoogdieren worden verlaten. Tevens zullen tijdens het grondverzet nog aanwezige exemplaren bij gebrek aan dekking eerder verjaagd worden;
- Bij de inrichting van het gebied moet bij voorkeur zoveel mogelijk groenstructuur behouden blijven zodat foerageergebied voor vleermuizen behouden blijft (natuur inclusief ontwerpen);
- Indien er in de nieuwe situatie verlichting wordt aangebracht dient dit voorzien te zijn van vleermuisvriendelijke armatuur en moet lichtuitstraling op het wateroppervlak van de Vlaardingervaart worden voorkomen (verlichtingsplan late toetsen door Vleermuisdeskundig persoon);
- De kap van beplanting dient plaats te vinden buiten de actieve periode van vleermuizen (november – maart), nachtelijke werkzaamheden in het plangebied met kunstlicht mogen niet plaatsvinden in de actieve periode van vleermuizen;
- Aanbevolen wordt om bij de herinrichting van het gebied in de te handhaven beplanting 10 vleermuisverblijven te integreren in de nieuw te plaatsen bebouwing. Deze vleermuisverblijven vervangen de geschikte bomen (met potentiële dagverblijven) die in kader van de herinrichting geruimd worden, maar bieden ook mogelijkheden voor kraamkolonies. Indien integratie niet mogelijk is dient men 10 vleermuiskasten te plaatsen in de omgeving. Positioneren van de vleermuis verblijven/kasten dient te gebeuren door een vleermuisdeskundig persoon.

7. Conclusies en aanbevelingen

Kort samengevat is het resultaat van de quickscan:

1. Op de planlocatie komen algemene soorten voor, die weliswaar beschermd zijn, maar zo algemeen dat hun voortbestaan niet wordt bedreigd. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing (ex. Art. 75) van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd voor het overtreden van verbodsbepalingen.
2. Voor de zwaarder beschermde boomarter en noordse woelmuis is het plangebied geen functioneel leefgebied door het ontbreken van rust- en verblijfplaatsen en beperkt geschikt leefgebied.
3. Uit het indicatief vleermuisonderzoek blijkt dat de aanwezige bebouwingen en/of bomen binnen het plangebied worden gebruikt als dagverblijf en baltsplaats. Een kraam- of winterverblijf is niet vastgesteld en wordt niet verwacht door de jonge leeftijd van de bomen binnen het plangebied. De functie voor vleermuizen kan behouden worden door het toepassen/naleven van de voorgestelde mitigerende maatregelen (zie hoofdstuk 6). In de omgeving van het plangebied zijn bovendien voldoende foerageergebieden en potentiële verblijfplaatsen voor in de omgeving verblijvende vleermuizen (alle soorten strikt beschermd).
4. In en grenzend aan het plangebied komen broedvogels voor. Door mitigerende maatregelen toe te passen, zoals buiten het broedseizoen te werken of passende maatregelen te treffen worden de verbodsbepalingen zoals geformuleerd onder artikel 11 niet overtreden.
5. Voor alle beschermde soorten geldt de bepaling van zorgplicht. Door het naleven van de mitigerende maatregelen kan de zorgplicht goed worden ingepast in het werk. Voor de voorgenomen werkzaamheden hoeft geen ontheffing flora- en faunawet aangevraagd te worden.

Aanbevelingen

- Ecologische begeleiding tijdens het werken in het broedseizoen en/of werkzaamheden aan de watergangen, door een deskundige het terrein te laten controleren op beschermde soorten.

Volledigheid inventarisatie

De inventarisatie is een uiteraard een momentopname. Het is dan ook mogelijk dat soorten en functies niet waargenomen zijn, terwijl dat ze (op een ander tijdstip) wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel, de Flora- en faunawet vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methode en inspanning is dan ook voldoende invulling gegeven aan artikel 2 (zorgplicht) van de Flora- en faunawet. Wat betreft het vooronderzoek heeft de initiatiefnemer dan ook gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Het voorafgaand aan de werkzaamheden controleren van het werkterrein blijft altijd noodzakelijk en valt onder de algemene zorgplicht van de Flora- en faunawet (art. 2).

Literatuur

Broekhuizen, M.S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren KNNV, Utrecht

Diepenbeek, A. van, 1999 Veldgids diersporen, KNNV Uitgeverij, Utrecht

Strompel, T. & Strijbosch H., 2006. Veldgids amfibieën en reptielen, KNNV Uitgeverij, Utrecht

Wynhoff, I., Swaay, van C., & Made van der J., Veldgids Vlinders, KNNV Uitgeverij, Utrecht

Websites:

www.Ravon.nl

www.waarneming.nl

www.floron.nl

www.zoogdiervereniging.nl

Bijlage 1 Wettelijk kader

Hieronder volgt een algemene beschrijving van de Natuurwetgeving, gevolgd door betreffende onderdelen van de wetgeving.

De Nederlandse natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedbescherming en soortbescherming. De gebiedbescherming is geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en omvat de Natura 2000-gebieden. In de Natura 2000 gebieden zijn de beschermde natuurmonumenten alsmede de gebieden met de status Vogel- en/of de Habitatrichtlijngebied (Voorheen Speciale beschermings Zones, Sbz's) opgenomen.

Globaal kan worden gesteld dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de waarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedsspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen Natura 2000-gebieden. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent geen externe werking. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied. Conform deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijke voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Vanuit deze kennis dienen plannen en projecten getoetst te worden aan eventuele strijdigheid met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet.

Flora- en faunawet

Onder de werking van de Flora- en faunawet vallen circa 1.000 dier- en plantensoorten. Alle inheemse zoogdieren (m.u.v. de huismuis en zwarte en bruine rat), vogels, amfibieën, en reptielen zijn beschermd. Tevens hebben een aantal planten, vissen, insecten en ongewervelden een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt de algemene zorgplicht (art. 2).

Volgens de Flora- en faunawet mogen beschermde dier- en plantensoorten niet worden verwond, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust of verblijfplaatsen mogen niet worden beschadigd, vernield of verstoord. Beschermde planten mogen op geen enkele wijze van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield. De verbodsbepalingen van de wet staan vernoemd in onderstaand kader.

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde planten

- Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde dieren

- Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog op bovenstaande doelen opsporen van dieren
- Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren
- Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen wegnemen, verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van dieren

De werkingsfeer van de Flora- en faunawet is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft soorten **overal** in Nederland bescherming.

In artikel 75 van de Flora- en faunawet worden de ontheffingsmogelijkheden weergegeven. Op 23 februari 2005 is de Algemene Maatregel van Bestuur m.b.t. artikel 75 van de Flora- en faunawet¹ in werking getreden.

Middels deze AMvB wordt onder bepaalde voorwaarden een algemene vrijstelling geregeld van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Deze vrijstelling geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, bestendig gebruik en bestendig beheer en onderhoud voor bepaalde (algemeen voorkomende) soorten. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. In de AMvB worden hiertoe verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime AMvB: Voor deze soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten is derhalve geen ontheffing nodig. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de zorgplicht, die eveneens van de Flora- en faunawet uitgaat. Soorten die vallen onder de vrijstelling betreft onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals algemene muizen- en spitsmuizen, de egel, konijn en mol, ree en vos, algemene amfibiesoorten, waaronder de bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander en plantensoorten als grasklokje en gewone dotterbloem.
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime AMvB: Voor de soorten van tabel 2 van AMvB is bij ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, indien gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode, dan dient ontheffing aangevraagd te worden, welke wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort' (lichte toets). Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 2 de algemene zorgplicht.

1. Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijzigingen van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen.

- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de habitatrichtlijn en bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime AMvB:

Voor soorten van tabel 3 geldt het zwaarste beschermingsregime en is bij ruimtelijke ontwikkeling geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, ook niet met een gedragscode. Voor deze soorten dient een ontheffing te worden aangevraagd, welke aan drie criteria wordt getoetst (zware toets): er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 3 de algemene zorgplicht. Tot dit beschermingsregime horen o.a. alle vleermuissoorten, de das, verschillende amfibiesoorten waaronder rugstreeppad en kamsalamander en vissoorten waaronder de grote modderkruiper.

- Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 t/m 3; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. T.a.v. vogels geldt, dat werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord verboden zijn.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode dan dient formeel een ontheffing te worden aangevraagd. Voor broedvogels wordt echter geen ontheffing verleend waarbij als voorwaarde wordt gesteld dat broedvogels niet verstoord mogen worden tijdens het kwetsbare broedseizoen; dit mede in het kader van de algemene zorgplicht die ook voor vogels geldt.

Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht geldt de 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat initiatiefnemer passende maatregelen moet nemen om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en diersoorten als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien een locatie in die periode bouwrijp wordt gemaakt, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar probleemloos worden gewerkt.

Indien vooraf bekend is dat de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is als leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen kort gemaaid worden, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren of amfibieën die in winterslaap gaan. Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen genomen te worden om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te voorkomen (bijvoorbeeld wegvangen en verplaatsen of terreindelen af te zetten en het werk ter plaatse stil te leggen). Ecologische begeleiding kan hierin voorzien.

Bijlage 2 Aanvullend jaarrond vleermuisonderzoek

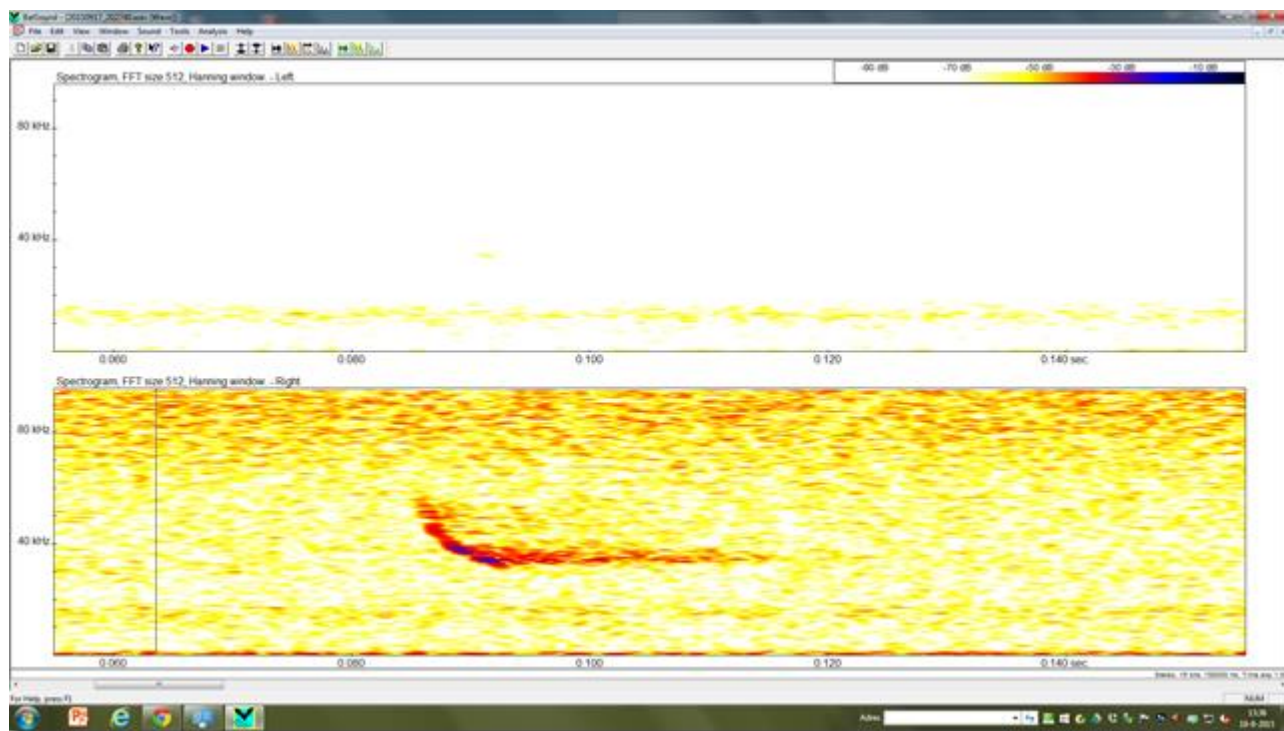
Hieronder volgt een rapportage van het uitgevoerde jaarrond vleermuisonderzoek in het plangebied.

Methode:

Het terrein is bezocht op 2 september en 17 september 2015, 2 maart, 20 mei en 11 juli 2016 (zie tabel 1 voor weeromstandigheden). Het onderzoek was gericht op het vaststellen van soorten, foerageergebieden, dagverblijven (paarverblijven), winterverblijf, kraamverblijf en vliegroutes. Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van 4 verschillende batdetectoren. Er is gebruik gemaakt van Petterson D240x, Petterson D100, Echometer EM3+ en Songmeter SM 2+. Geluiden zijn opgenomen met een Edirol R05 opnameapparaat en geanalyseerd met het computerprogramma Batsound. Met dit programma kunnen sonogrammen worden gemaakt (zie figuur 1) die de determinatie kunnen ondersteunen. Het plangebied is bezocht van 1 uur voor zonsondergang tot 2 uur na zonsondergang tijdens de voorjaars, zomer en najaarsbezoeken. Het winterbezoek is overdag uitgevoerd waarbij boomholtes visueel zijn geïnspecteerd met behulp van een endoscoop (boomcamera).

Tabel 1 overzicht met bezoekdata, tijden en weersomstandigheden

Datum	Aanvangstijd	Eindtijd	Weer
2 september 2015	19.30	22.30	18 °C, wind 3-Bft W, licht bewolkt
17 september 2015	18.45	21.45	16 °C, wind 4 Bft W, zwaar bewolkt
2 maart 2016	10.00	15.00	7 °C, wind 5 Bft W, licht bewolkt
20 mei 2016	20.30	23.30	15 °C, wind 3 Bft W, bewolkt
11 juli 2016	21.00	00.00	20 °C, wind 4 Bft W, helder

Figuur 1. Opname Meervleermuis *Myotis dasycneme* Vlaardingen 2 september 2015

Resultaten:

De volgende soorten zijn vastgesteld:

- Gewone dwergvleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- Watervleermuis
- Meervleermuis
- Rosse vleermuis
- Laatvlieger

Gewone dwergvleermuis

De Gewone dwergvleermuis is in het najaar frequent vastgesteld in het gebied. Een verblijfplaats is in de bebouwing (gebouw met kano op gevel) in de noordzijde van het studiegebied. Ze verblijven hier onder de ijzeren gevelbeplating (zie figuur 4.5 op blz.8). Er zijn ook verblijfplaatsen in de bebouwing van Vlaardingen aan de andere zijde van het kanaal (Holy Zuid). Ze foerageren boven het water van het kanaal en langs de bosranden. In de directe omgeving zijn veel bosranden aanwezig. Eventuele werkzaamheden in het studiegebied hebben geen negatief effect op deze soort. In het voorjaar zijn slechts enkele waarnemingen gedaan. Kraam- en winterverblijf van deze soort is binnen het plangebied niet vastgesteld.

Ruige dwergvleermuis

Tijdens de inventarisatie op 2 september is 1 Ruige dwergvleermuis waargenomen. Tijdens de inventarisatie op 17 september zijn minimaal 4 baltsende Ruige dwergvleermuizen waargenomen (verschillende exemplaren). Tijdens de inventarisaties in het voorjaar is deze soort niet vastgesteld. Deze soort trekt vooral in nazomer in de herfst naar Nederland. Mannetjes bezetten hier dan een territorium. Waardevolle elementen in het studiegebied zijn: bomen met holtes/spleten en loszittende schors (paarplaats, dagverblijf); bosrand (foerageergebied). Deze soort is gevoelig voor licht. Werkzaamheden die nadelig kunnen zijn voor deze soort is het kappen van beplanting en het aanbrengen van lichtbronnen. Mitigerende maatregelen kunnen zijn: ophangen van vleermuiskasten, beplanting (deels) kappen zodat foerageergebied behouden blijft, gebruik van vleermuisvriendelijkere verlichting. In de omgeving is nog meer geschikt leefgebied aanwezig (Klauterwoud, Broekpolder). Kraam- en winterverblijf van deze soort is binnen het plangebied niet vastgesteld.

Watervleermuis

Deze soort is frequent vastgesteld boven de Vlaardingervaart in het najaar. In het voorjaar is er slechts 1 waarneming verricht. Ook langs de bosrand is deze soort vastgesteld. De Watervleermuis verblijft overdag meestal in boomholtes, spleten of loszittend schors. Foerageren gebeurt vooral boven water. Lijn vormige beplantingen worden gebruikt als vliegroute. Deze soort is gevoelig voor licht. Werkzaamheden kunnen nadelig zijn indien bomen met holtes/spleten en loszittend schors (dagverblijf) verdwijnen. Eventuele mitigerende maatregelen zijn: ophangen vleermuiskasten, gebruik van vleermuisvriendelijkere verlichting. Kraam- en winterverblijf van deze soort is binnen het plangebied niet vastgesteld.

Meervleermuis

Deze soort is in het najaar enkele keren vastgesteld boven het kanaal. Deze soort kan overdag in bebouwing verblijven. Kraamkolonies zijn altijd in bebouwing. Buiten de kraamperiode kunnen exemplaren van deze soort in boomholtes, spleten of achter loszittend schors verblijven. Deze soort is gevoelig voor licht. Werkzaamheden kunnen nadelig zijn indien bomen met holtes/spleten en loszittend schors (dagverblijf) verdwijnen. Eventuele mitigerende maatregelen zijn: ophangen vleermuiskasten, gebruik van vleermuisvriendelijkere verlichting. Kraam- en winterverblijf van deze soort is binnen het plangebied niet vastgesteld.

Rosse vleermuis

De soort is op 17 september vastgesteld boven het kanaal. De soort blijft overdag in boomholtes. Kraam- en winterverblijf van deze soort is binnen het plangebied niet vastgesteld.

Laatvlieger

Deze soort is vastgesteld langs de bosrand op 10 juli. Deze soort verblijft overdag in gebouwen. Kraam- en winterverblijf van deze soort is binnen het plangebied niet vastgesteld.

Conclusie en aanbevelingen:

Het plangebied wordt gebruikt door een zestal vleermuissoorten, essentiële gebruiksfuncties zoals kraam- en winterverblijf zijn niet vastgesteld. In het najaar werden wel 4 baltsplaatsen van ruige dwergvleermuis vastgesteld. De aangrenzende Vlaardingervaart vormt een vliegroute en foerageergebied voor watervleermuis en meervleermuis. Effecten op een gunstige staat van instandhouding kunnen worden voorkomen door het ophangen van een tiental vleermuiskasten aan de rand van het plangebied (of in de eventueel te handhaven beplanting in het plangebied). Bij een verlichtingsplan dient vleermuisvriendelijke armatuur toegepast te worden en moet uitstraling van licht op het wateroppervlak voorkomen worden. In de omgeving blijft in ruime hoeveelheid kwalitatief en kwantitatief geschikt vleermuisbiotoop behouden.

Door het naleven van deze voorgestelde mitigerende maatregelen worden geen negatieve effecten op de staat van instandhouding van deze soorten verwacht en is derhalve geen ontheffing Flora- en faunawet aan de orde.